

STORTINGET

Innst. 497 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Meld. St. 20 (2022–2023)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Regulering av pensjonar i 2023 og inntektstilhøve for pensjonistar

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innleiing

Meldinga omhandlar regulering av pensjonar i 2023 og inntektshøve for pensjonistar.

Den pårekna effekten av neste års regulering av pensjonar, basert på anslaget for lønnsvekst i statsbudsjettet, vert budsjettert på dei relevante postane på budsjettet til Arbeids- og inkluderingsdepartementet direkte og som ein del av den ordinære budsjettprosessen, jf. Prop. 1 S frå Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Viss det trengst, vil dei relevante budsjettpostane verte korrigererte i samband med handsaminga av revidert nasjonalbudsjett.

Det skal gjennomførast drøftingar med organisasjonane til pensjonistane, dei funksjonshemma og arbeidstakarane om talgrunnlaget for reguleringa. Drøftingane skal gjennomførast i møte straks etter at revidert nasjonalbudsjett (RNB) er lagt fram.

1.2 Regulering av pensjonar m.m. i 2023

1.2.1 REGLER FOR REGULERING

Frå og med 2022 vert alderspensjon under utbetaling regulert i tråd med nye reglar for regulering av alderspensjon, jf. Prop. 41 L (2021–2022) Endringer i fol-

ketrygdløven, lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (endret regulering av alderspensjon under utbetaling) og Innst. 194 L (2021–2022).

Alderspensjon under utbetaling skal regulerast med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst. Grunnbeløpet skal regulerast i samsvar med lønnsveksten. Alderspensjon under opptening, uføretrygd og andre ytingar som vert regulerte i tråd med endringar i grunnbeløpet, vert dermed også regulerte i samsvar med lønnsveksten. Minste pensjonsnivå og garantipensjon og andre lovfesta pensjonsytingar som har same reguleringsføresegner som folketrygda, eller som viser direkte til reguleringsføresegner i folketrygda, vert regulerte med gjennomsnitt av lønns- og prisveksten.

Til grunn for den årlege reguleringa ligg den pårekna lønnsveksten i reguleringsåret, justert for eventuelle avvik mellom pårekna og faktisk lønnsvekst dei siste to åra. Den pårekna lønnsveksten i reguleringsåret set ein lik anslaget for gjennomsnittleg årslønnsvekst i RNB. Faktisk lønnsvekst dei siste to åra set ein til årslønnsveksten for lønnstakarar under eitt, som går fram av nasjonalrekneskapen som Statistisk sentralbyrå (SSB) publiserer. Veksten i konsumprisane frå revidert nasjonalbudsjett vert lagt til grunn for årets prisvekst, og ein korrigerer for eventuelt avvik i pårekna prisvekst og faktisk prisvekst i det føregåande året. Faktisk prisvekst for året før reguleringsåret vert fastsett av SSB.

AFP i privat sektor vert regulert i tråd med dei gamle reglane, altså med lønnsveksten og deretter fråtrekt ein fast faktor på 0,75 pst.

1.2.2 REGULERING FRÅ 1. MAI 2023

Lønnsveksten i 2023 vart i RNB anslått til 5,25 pst. Ved reguleringa i 2022 vart det lagt til grunn ein forventa

lønnsvekst i 2022 på 3,7 pst. Ifølgje førebelse tal frå nasjonalrekneskapen vart årslønnsveksten 4,3 pst. i 2022. Det ligg dermed føre eit avvik eitt år tilbake i tid på 0,6 pst. som det skal takast omsyn til i årets regulering. Lønnsvekst for 2021 er fastsatt til 3,5 pst., og det ligg ikkje føre avvik to år tilbake i tid. Dette gir ein samla årleg lønnsvekst i 2023 (vekst i gjennomsnittleg grunnbeløp) på 5,88 pst. Veksten i grunnbeløpet frå 1. mai vert 6,41 pst.

På bakgrunn av desse anslaga vert det gjennomsnittlege grunnbeløpet auka frå 109 784 kroner i 2022 til 116 239 kroner i 2023. Nytt grunnbeløp frå 1. mai 2023 er 118 620 kroner.

Veksten i konsumprisane i 2023 er anslått til 5,4 pst. i RNB. Faktisk prisvekst i 2022 er fastsett til 5,8 pst. av SSB. Det er eit avvik i prisveksten for 2022 på 2,4 som det skal takast omsyn til i årets regulering.

Samla prosentvis prisvekst i 2023 er 7,93 pst. Gjennomsnittet av lønns- og prisvekst er 6,91 pst. Den prosentvise auken i alderspensjon under utbetaling og satsane for minste pensjonsnivå og garantipensjon er 8,54 pst. frå 1. mai.

1.2.3 DRØFTINGAR MED ORGANISASJONANE OM TALGRUNNLAGET

Talgrunnlaget for utrekning av lønnsveksten som vert brukt ved regulering av grunnbeløpet og pensjonar, skal gåast gjennom og drøftast med organisasjonane til pensjonistane, dei funksjonshemma og arbeidstakarane før den samla lønnsveksten vert fastsett. Dette følgjer av forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden § 4.

Drøftingsordninga er ytterlegare formalisert i avtale av 20. juni 2022 mellom regjeringa og pensjonistane, de funksjonshemmede og arbeidstakernes organisasjonar om regulering av folketrygdens grunnbeløp og pensjoner.

Formålet med drøftingane er å sikre, så langt det er mogleg, ei felles forståing mellom partane om føresetnadene som skal leggjast til grunn for reguleringa. Partane skal også vurdere om det ligg føre særlege tilhøve som har påverka lønnsutviklinga for einskildgrupper, og om effekten av dette skal haldast utanfor ved fastsettjninga av lønnsveksten.

Etter at talgrunnlaget er drøfta med organisasjonane, fastset Kongen, med heimel i folketrygdloven §§ 1-4, 4-4, 19-14 og 20-18, reguleringsfaktorar og satsar for minste pensjonsnivå.

I drøftingsmøta, som vert leia av arbeids- og inkluderingsministeren, deltar:

- Pensjonistforbundet (SAKO-samarbeidet)
- Seniorsaken
- Forsvarets seniorforbund
- Landsforbundet for offentlige pensjonister

- Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjonar
- Landsorganisasjonen i Norge (LO)
- Unio
- Yrkesorganisasjonens Sentralforbund (YS)
- Akademikerne.

Finansdepartementet er òg representert.

I forkant av drøftingsmøta 15. og 23. mai 2023 vart det 31. mars 2023 halde eit møte mellom organisasjonane og Arbeids- og inkluderingsdepartementet der rapporten «Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2023» frå det tekniske utrekningsutvalet for inntektsoppgjøra vart gjennomgått.

Det vart slått fast at anslaget for lønnsveksten i 2023 i RNB er 5,25 pst., og at faktisk lønnsvekst for 2022 er utrekna til 4,3 pst. Det ligg dermed føre eit positivt avvik på 0,6 pst. eit år tilbake i tid som det skal takast omsyn til. Lønnsveksten i 2021 vert fastslått til 3,5 pst. Det ligg ikkje føre avvik to år tilbake i tid. Det låg ikkje føre «særlege tilhøve» som det skulle takast omsyn til ved beregninga av lønnsveksten. Veksten i konsumprisane er anslått til 5,4 pst. i RNB. Faktisk prisvekst i 2022 er fastslått til 5,8 pst. Prisveksten vert i 2022 anslått til 3,4 pst., og det ligg føre et avvik på 2,4 pst. for 2022 som det skal korrigerast for.

Det var semje om talgrunnlaget.

Organisasjonane uttalte at dei er nøgde med resultatet for 2023, og at talgrunnlaget er i samsvar med reguleringsreglane.

Pensjonistforbundet (SAKO) og SAFO-organisasjonane hadde ein protokolltilførsel. Dei meiner pensjonistane berre får kompensert halvparten av avviket frå 2021, noko som gir ei innsparing på 2,2 mrd. kroner. Organisasjonane krev desse pengane etterbetalt i år og foreslår at dei blir øyremerkte til eit løft av dei lågaste pensjonane. Alle som har ein pensjon under fattigdomsgrensa (EU60), må få eit løft. Organisasjonane er skuffa over at regjeringa strammar inn reglane for regulering slik at minstepensjonistane ikkje lenger har ei noko gunstigare regulering enn andre alderspensjonistar. Organisasjonane krev at også kulla fødde i 1954 og seinare, blir skjerma mot levealdersjusteringa ved overgangen frå uføretrygd til alderspensjon.

Unio, FFO, LO, Akademikerne, YS, Forsvarets seniorforbund, Senior Norge og LOP legg til grunn at resultatet er i samsvar med reguleringsreglane, og krev at det i tryggedrøftingane for 2023 skal takast omsyn til eit negativt avvik i lønnsveksten på 0,6 pst. og eit negativt avvik i prisveksten på 2,4 pst.

1.3 Andre kapittel i meldinga

1.3.1 FAKTORAR SOM PÅVERKAR REALINNTAKSUTVIKLINGA OG KJØPEKRAFTA TIL PENSJONISTAR

Gjennom reguleringa av pensjonane vert den nominelle inntektsutviklinga til pensjonistane bestemt. For å finne realveksten må ein ta omsyn til prisutviklinga. Både den nominelle og den reelle inntektsutviklinga vert også påverka av endringar i pensjonsreglane. Når ein også tek omsyn til skatt, kjem utviklinga i kjøpekrafta til pensjonistane til syne.

Ein viser til kapittel 3 i meldinga, som gjer greie for:

- Realvekst i alderspensjon.
- Endringar i skattereglane for pensjonistane.
- Vekst i utbetalt pensjon for ulike hushaldningstypar.

1.3.2 INNTAKSUTVIKLING BLANT DEN ELDRE DELEN AV BEFOLKNINGA

I kapittel 4 i meldinga er statistikk som klargjer utviklinga i samla inntekt for den eldre delen av befolkninga i perioden 2011–2021 detaljert gjort greie for, jf. «Arbeid, pensjon og inntekt i den eldre befolkningen. Rapport fra Pensjonspolitisk arbeidsgruppe 2023».

1.4 Minste pensjonsnivå og låginntekt blant alderspensjonistane

I kapittel 5 i meldinga er det detaljert gjort greie for utviklinga i talet på mottakarar av minste pensjonsnivå og for utviklinga i låginntekt blant alderspensjonistane.

Ved utgangen av 2022 var det 134 523 minstepensjonistar blant alderspensjonistane. Trenden er at talet er fallande. Frå 2011 til 2022 har prosentdelen av minstepensjonistar blant alle alderspensjonistar felle frå 24,8 til 13,2.

Kvinner utgjer fleirtalet av dei som får minste pensjonsnivå. I 2011 hadde 39,8 pst. av kvinnelege alderspensjonistar minste pensjonsnivå, medan prosentdelen hadde gått ned til 21,8 i 2022. For manlege alderspensjonistar med minste pensjonsnivå har nedgangen ikkje vore like stor, sidan utgangsnivået var vesentleg lågare enn for kvinner. I 2022 hadde 4,2 pst. av manlege alderspensjonistar minste pensjonsnivå. Det er ein nedgang på 2,6 prosentpoeng sidan 2011.

Reduksjonen i talet på mottakarar av minste pensjonsnivå kjem primært av at yngre kvinnelege alderspensjonistar har meir opptening til pensjon samanlikna med dei eldre årskulla.

Dersom utrekna alderspensjon er lågare enn satsen for minste pensjonsnivå, vert det gjeve ulike tillegg i alderspensjonen, og ein mottakar kan få fleire tillegg. Særtillegget vert ytt til mottakarar som er fødde i 1943 eller tidlegare, og som er omfatta av den gamle ordninga.

Prosentdelen med låginntekt blant minstepensjonistane fall frå 2010 til 2011, men har vore svakt aukande etter 2011. Prosentdelen med låginntekt blant minstepensjonistane fall særleg i perioden 2006–2010. Dette kjem av at gode trygdeoppgjer og opptrapping av minstepensjonane har gjort at veksten i minstepensjonen har auka meir enn medianinntekta i samfunnet. Prosentdelen med låginntekt for einslege minstepensjonistar auka i perioden 2011–2015, men frå 2015 til 2021 har prosentdelen med låginntekt for einslege minstepensjonistar vore relativt stabil.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tuva Moflag, Runar Sjøstad, Trine Lise Sundnes og Torbjørn Vereide, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebø, fra Senterpartiet, Eivind Drivenes og Sigrid Simensen Ilsøy, fra Fremskrittspartiet, Dagfinn Henrik Olsen og Gisle Meininger Saudland, fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø og lederen Freddy André Øvstegård, og fra Rødt, Naomi Wessel, viser til at Stortinget våren 2022 vedtok nye regler for regulering av alderspensjon under utbetaling med ikrafttredelse 1. april 2022, jf. Stortingets behandling av Innst. 194 L (2021–2022), jf. Prop. 41 L (2021–2022). Alderspensjon under utbetaling fra folketrygden reguleres fra 2022 med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Grunnbeløpet reguleres i samsvar med lønnsveksten.

Komiteen viser til at tallgrunnlaget for utregning av lønnsveksten som blir brukt ved regulering av grunnbeløpet og pensjoner, har blitt gjennomgått og drøftet med organisasjonene til pensjonistene, de funksjonshemmede og lønsmottagerne før den samlede lønnsveksten ble fastsatt. Det var enighet om tallgrunnlaget. Organisasjonene har uttalt at de er fornøyd med resultatet for 2023, og at tallgrunnlaget er i samsvar med reguleringsreglene.

Komiteen viser til at trygdeoppgjøret for 2023 gir en årsvekst i alderspensjon under utbetaling på 6,91 pst., som innebærer at prosentvis vekst i alderspensjon under utbetaling fra 1. mai er 8,54 pst. Samlet årlig lønnsvekst er beregnet til 5,88 pst., som gir en vekst i grunnbeløpet fra 1. mai på 6,41 pst.

Komiteen støtter regjeringens forslag i RNB om redusert skattlegging av pensjon som sikrer at enslige minstepensjonister ikke må betale inntektsskatt i 2023 – forutsatt at de ikke har andre inntekter. Komiteen viser til at enslige minstepensjonister får forbedret sin kjøpekraft som følge av dette skatteforslaget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at grunnbeløpet skal reguleres i samsvar med lønnsveksten, justert for eventuelle avvik mellom forventet og faktisk lønnsvekst to år tilbake i tid. Uføretrygd, arbeidsavklaringspenger og alderspensjon under opptjening reguleres med grunnbeløpet. Alderspensjon under utbetaling, samt satsene for minste pensjonsnivå og garantipensjon, reguleres med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten.

Flertallet viser til at 2023 blir det første året der modellen vedtatt i forbindelse med Stortingets behandling av Innst. 194 L (2021–2022), jf. Prop. 41 L (2021–2022), får ordinær virkning. Dette innebærer at årets trygdeoppgjør gir høyere pensjoner under utbetaling enn lønnsveksten for arbeidstakerne når prisveksten, som i år, forventes å bli høyere enn lønnsveksten. Dette er en konsekvens av modellen som skal sikre at pensjonister får en mer stabil inntektsutvikling. Pensjonister har færre muligheter til å påvirke egen inntekt enn lønnstakere, og derfor er det viktig med en modell som i større grad skjermer pensjonistene i perioder med høy prisvekst.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil påpeke at dersom modellen ikke hadde blitt lagt om, ville det betydd et betydelig lavere tillegg for pensjonistene i årets trygdeoppgjør.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen har varslet en stortingsmelding høsten 2023, som følger opp anbefalingene til utvalget som har evaluert pensjonsreformen. Disse medlemmer mener det er viktig å opprettholde kjøpekraften til dem som lever av de laveste pensjonene, og motarbeide økende forskjeller som forsterkes av rente- og kostnadsveksten som rammer dem med lavest inntekt mest. Gode, verdige og aktive liv forutsetter økonomisk trygghet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil understreke at folketrygdens ytelser skal sikre folk økonomisk trygghet. Flertallet mener derfor det vil være riktig å øke de laveste ytelsene og andre ordninger for de som har minst.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til følgende merknad i Innst. 194 L (2021–2022), jf. Prop. 41 L (2021–2022):

«Disse medlemmer viser til at regjeringen i proposisjonen omtaler hvordan vedtakene om en styrket forhandlingsrett for pensjonistene følges opp, og er enige om at dette er en hensiktsmessig oppfølging. At regjeringen legger opp til faste møter med pensjonistenes organisasjoner der man fanger opp hvilke ordninger og løsninger pensjonistene anbefaler, er etter disse med-

lemmers syn positivt. Pensjonistorganisasjonene er med sin kompetanse og nedslagsflate godt rustet til å kunne gi regjeringen råd om hvilke områder som bør prioriteres innenfor den brede eldrepolitikken. Disse medlemmer støtter at pensjonistenes organisasjoner gis en forhandlingsrett på andre områder enn reguleringen av pensjonene, og dermed myndighet til å drøfte viktige spørsmål i eldrepolitikken.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet synes det er bra at regjeringen har lagt inn en ekstra økning for å ta igjen prisveksten i 2022 i årets trygdeoppgjør. Samtidig er disse medlemmer skuffet over at regjeringen ikke korrigerer avviket for lønnsveksten i 2021. Tapet på 2,2 mrd. kroner i pensjoner for 2021 er derfor fortsatt utestående for landets pensjonister. Disse medlemmer mener det er feil at ikke hele dette avviket kompenseres, og viser i den anledning til Fremskrittspartiets alternative forslag til revidert nasjonalbudsjett for 2022, hvor det ble fremmet forslag om at hele dette avviket skulle legges inn i fjorårets trygdeoppgjør. Dette ble ikke vedtatt, og dette tapet lider pensjonistene også etter årets trygdeoppgjør. Disse medlemmer viser til at det i forskrift om beregning av lønnsveksten § 2 er hjemmel for å korrigere for avvik i lønnsveksten siste to år. Disse medlemmer er derfor sterkt kritiske til at etterbetalingen for lønnsveksten i 2021 ikke kommer i årets trygdeoppgjør, da lovhjemmelen for å korrigere avvik i lønnsveksten ikke vil være relevant i 2024, og derfor må pensjonistene forvente et tap på 2,2 mrd. kroner. Disse medlemmer viser også til forskrift om beregning av lønnsveksten § 3a, som presiserer at regulering av folketrygdens alderspensjon under utbetaling i 2021 skulle gi en årsvekst lik årsveksten i grunnbeløpet. Grunnbeløpet skal følge lønnsveksten. I 2022-oppjøret ble grunnbeløpet oppjustert med 1,1 prosentpoeng som følge av avviket mellom anslått og faktisk lønnsvekst i 2021, mens pensjon under utbetaling bare ble oppjustert med halvparten av dette. Det ville vært helt rimelig at alderspensjon under utbetaling dermed fikk tilsvarende oppjustering som grunnbeløpet, da det var vedtatt at alderspensjon under utbetaling skulle følge samme årsvekst som grunnbeløpet i 2021.

Disse medlemmer mener alle eldre fortjener en verdig pensjonstilværelse. Med rekordhøye priser på mat, drivstoff og strøm sliter de som har minst, aller mest. Minstepensjonister lever fortsatt langt under fattigdomsgrensen EU60. Fremskrittspartiet har gjentatte ganger fremmet forslag om å øke minstepensjonene for å løfte minstepensjonene til over EU60. Forslagene har blitt avvist av flertallet på Stortinget. Disse medlemmer viser til at minstepensjonistene vil fortsette å sakke akterut med regjeringens forslag til trygdeoppgjør for 2023. Det er en utvikling disse medlemmer ikke kan akseptere. Disse medlemmer viser i den forbindelse til Fremskrittspartiets alternative forslag til revidert nasjonalbudsjett, hvor det foreslås 7 500 kroner i økt minstepensjon med virk-

ning fra 1. september 2023. Disse medlemmer viser også til Innst. 194 L (2021–2022), jf. Prop. 41 L (2021–2022), hvor medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmet følgende forslag om en opptrappingsplan for minstepensjonistene:

«Stortinget ber regjeringen opprette en opptrappingsplan for minstepensjon i de årlige pensjonsoppgjørene slik at nivået økes med 7 500 kroner årlig, frem til minstepensjonen når fattigdomsmålet EU60. Første økning må komme inn i statsbudsjettet for 2023.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at trygdeoppgjøret gjennomfører regelbestemte reguleringer av ytelser og pensjoner, inkludert å regulere pensjonene etter gjennomsnittet av lønns- og prisvekst, slik Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti fikk gjennomslag for i forbindelse med Stortingets behandling av Innst. 221 S (2020–2021), jf. Representantforslag 53 S (2020–2021) om et anstendighetsløft for pensjonister, fremmet av medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti slår allikevel fast at for personer med allerede lav inntekt vil en høy prosentmessig regulering bety en svært liten økning i inntekten, og at det derfor er nødvendig med kronetillegg til både ytelser og pensjoner for å redusere forskjeller og forhindre fattigdom.

Disse medlemmer mener at det er nødvendig at en sliterordning utredes og innføres i folketrygden, slik at personer som har krevende yrker, sikres en mer anstendig pensjon enn i dagens pensjonssystem. Folk med nedsatt arbeidsevne eller som av andre årsaker ikke kan jobbe frem til pensjonsalderen, har ikke den samme muligheten til å stå lenger i arbeid. De rammes om aldersgrensene i pensjonssystemet økes. I tillegg har de ikke mulighet til å velge å stå lenger i arbeid for å kompensere for tapet som følge av levealdersjusteringen. Disse medlemmer mener at uføre derfor må skjermes helt mot effekten av levealdersjustering og få opptjening til 67 år/normert pensjoneringsalder. Uføre har både dårligere helse og lever gjennomsnittlig kortere enn den yrkesaktive befolkningen.

Disse medlemmer avviser forslag om å øke aldersgrensene i pensjonssystemet før det gis garantier for at folk som ikke kan stå lenger i arbeid, er sikret en skikkelig pensjon, og en rettferdig sliterordning er innført. Det er først når slike praktiske og politiske avklaringer er på plass, at endringer i aldersgrensene i pensjonssystemet kan vurderes.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget, senest innen utgangen av 2023, med forslag

til en sliterordning som sikrer en anstendig pensjon til de som ikke har mulighet til å stå lenger i arbeid, og hvor uføre gis opptjening til 67 år i ny opptjeningsmodell.»

Disse medlemmer mener det haster med å redusere forskjellene og bekjempe fattigdom.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at 77 pst. av enslige minstepensjonister lever under EUs fattigdomsgrense, ifølge tall fra SSB. Dette er allerede en gruppe som sliter med å få endene til å møtes, og økende priser på mat, strøm og drivstoff rammer disse menneskene ekstra hardt. Disse medlemmer viser til at aleneboende eldre, særlig kvinner, er mest utsatt for både permanent lavinntekt og flere år med lavinntekt enn andre grupper i samfunnet. For å redusere forskjellene og bekjempe fattigdom er det derfor nødvendig med en opptrapping av minste pensjonsnivå opp mot EUs fattigdomsgrense (EU60).

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for årlig opptrapping av minste pensjonsnivå opp mot EUs fattigdomsgrense (EU60), hvor første steg i opptrappingsplanen gjennomføres i statsbudsjettet for 2024 med en økning på 7 500 kroner.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at minstesatsene for arbeidsavklaringspenger (AAP) og uføretrygd også ligger langt under EUs fattigdomsgrense. Disse medlemmer mener at det er nødvendig at minsteytelsene i folketrygden økes, slik at folketrygden sikrer et anstendig livsopphold. Disse medlemmer viser til at det særlig er folk som tilhører disse gruppene, som blir hardt rammet av økte priser på mat, strøm og drivstoff, og at andelen med lavinntekt har økt spesielt mye blant uføretrygdede og mottakere av AAP, ifølge SSB. Ved reguleringen av grunnbeløpet i folketrygden reguleres grunnbeløpet i takt med forventet lønnsvekst i reguleringsåret, justert for eventuelle avvik mellom forventet og faktisk lønnsvekst de siste år. Disse medlemmer viser til at denne reguleringsmåten bidrar til å forsterke forskjellene over tid, ettersom prosentvise lønnsvekstøkninger utgjør mindre i kroner og øre for dem med lave inntekter og ytelser sammenlignet med de som har høye inntekter. Derfor mener disse medlemmer at det er nødvendig med et eget kronetillegg i tillegg til den ordinære reguleringen dersom man har som politisk mål å redusere forskjellene og fattigdommen. Disse medlemmer mener derfor at det i statsbudsjettet for 2024 bør foreslås en varig økning av minstesatsene for uføretrygd og arbeidsavklaringspenger på minst 0,05 G, som med regjeringens forslag til ny regulering av grunnbeløpet tilsvarer 5 931 kr. Disse

medlemmer legger merke til at dette er ikke en politisk prioritering for regjeringen Støre.

Disse medlemmer mener at det bør gjøres endringer i bostøtteforskriften slik at bostøttemottakere ikke mister bostøtten dersom Stortinget for eksempel vedtar å gi andre ekstraordinære utbetalinger, eller i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene. Disse medlemmer påpeker at veldig mange bostøttemottakere også er trygdemottakere, og hvert år får disse medlemmer fortvilte tilbakemeldinger fra folk som ender opp med å tape penger i trygdeoppgjøret som følge av at de mister bostøtten. Disse medlemmer viser til tall om avslåtte bostøttesøknader pr. måned blant husstander med unge uføre, uføre ellers og eldre i 2021. I mai 2021 ble det foretatt en etterbetaling til alderspensjonister som gjorde at over halvparten av husstandene med alderspensjon hadde for høy inntekt til å motta bostøtte den måneden. I juni 2021 kom etterbetalingen som følge av trygdeoppgjøret, noe som medførte at antall avslag blant disse gruppene ble mer enn doblet sammenliknet med april. For husstander som fikk innvilget bostøtte, falt den gjennomsnittlige utbetalingen fra 1 760 kroner i mai til 1 550 kroner i juni. Disse medlemmer mener det må innføres en ny beregningsmodell for bostøtten og endring av bostøtteforskriften, slik at den sikrer at ingen mister bostøtten i måneder hvor bostøttemottakere mottar ekstraordinære utbetalinger, inkludert etterbetalingen for de årlige trygdeoppgjørene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til forslag fremmet av medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, Fremskrittspartiet og Senterpartiet i behandlingen av Representantforslag 53 S (2020–2021), jf. Innst. 221 S (2020–2021) hvor disse partiene ønsket at pensjonistenes organisasjoner skal få forhandlingsrett i trygdeoppgjøret. Dette forslaget falt, men forslag om at organisasjonene i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene kan forhandle om andre spørsmål med betydning for pensjonistene fikk flertall fra et samlet storting.

Disse medlemmer mener regjeringen ikke har fulgt opp Stortingets intensjon med forslaget som ble vedtatt. Oppfølgingen av forslaget innebærer i stort flere møter med regjeringen og ikke reelle forhandlinger om saker som angår pensjonistene. Disse medlemmer vil derfor be regjeringen på ny se på hvordan Stortingets intensjon om reelle forhandlinger skal kunne oppfylles, hvor det må fremkomme tydeligere hva pensjonistenes organisasjoner har anledning til å forhandle om.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2024 gjennomføre Stortingets vedtak om at organisa-

sjonene i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene skal kunne forhandle om andre spørsmål med betydning for pensjonistene, samt utrede hva reell forhandlingsrett skal innebære ut over dette.»

Disse medlemmer mener at alderspensjoner bør reguleres i tråd med lønnsveksten. Reguleringsmekanismen med gjennomsnittet av pris- og lønnsvekst er å foretrekke fremfor regimet med fratrukk fra lønnsvekst på 0,75 pst. fordi den reduserer risikoen for realinntektsfall i år med lav lønnsvekst.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at pensjonsreguleringen med gjennomsnittet av pris- og lønnsvekst på sikt ikke er beregnet å være gunstigere enn det forrige reguleringsregimet. Selv om pensjonene i år øker mer enn lønningene, vil regulering i tråd med lønnsveksten generelt være klart mer fordelaktig for alderspensjonistene. Dette medlem viser til stortingsmeldingen og at realveksten i alderspensjon i snitt har vært 0,3 pst. i året fra 2011, mens reallønnsveksten har vært 0,8 pst. Dette medlem mener at det er særlig uheldig at minsteytelsene ikke er sikret inntektsutvikling i tråd med lønnsveksten.

Dette medlem mener at kostnaden ved å lønnsregulere trygder og alderspensjoner bør utgjøre en pott, og at mottakernes organisasjoner skal ha forhandlingsrett med hensyn til hvordan trygder og pensjoner skal økes innenfor rammene av denne potten. Etter forhandlinger kan partene for eksempel bli enige om å prioritere en høyere inntektsvekst for enkelte grupper.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til Stortingets behandling av Innst. 194 L (2021–2022), jf. Prop. 41 L (2021–2022) om endret regulering av alderspensjon. Disse medlemmer mener at pensjonistene ikke har blitt kompensert for hele avviket mellom anslått og faktisk lønnsvekst i 2021. Disse medlemmer viser til stortingsmeldingen og at mange av brukerorganisasjonene har anslått at dette avviket utgjør 2,2 mrd. kroner. Organisasjonene krever at disse pengene blir etterbetalt og øremerket et løft av de laveste pensjonene. Disse medlemmer støtter dette kravet.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at minstesatsene i folketrygden er så lave at mottakerne lever under fattigdomsgrensen. Det er urettferdig og uanstendig at syke og eldre tvinges til et liv i fattigdom. Dette medlem mener derfor at minsteytelsene i folketrygden bør heves kraftig.

Dette medlem viser til at Rødt har foreslått og avsatt penger til å øke minsteytelsene i folketrygden med 12 000 kronen i partiets alternative statsbudsjett for 2023 og i forslag til revidert nasjonalbudsjett for 2023.

Dette medlem viser til at regjeringen Solberg avviklet skjermingstillegget for alderspensjonister fra 1954-kullet som tidligere mottok uføretrygd. Dette medlem viser til at dagens regjeringsparti kritiserte den daværende regjeringen for å fjerne skjermingstillegget, og at det står i Hurdalsplattformen at det skal innføres et skjermingstillegg.

Dette medlem viser til at regjeringen skal levere en stortingsmelding om alderspensjon til høsten. Dette medlem mener at skjermingstillegg for opptjening etter gammelt regelverk kan vurderes uavhengig av eventuelle endringer som gjøres i det nye regelverket, og at regjeringen allerede nå bør forberede tekniske løsninger og lignende slik at skjermingstillegget kan gjeninnføres fra nyttår.

Dette medlem viser til artikkelen «Over 33 000 uføre alderspensjonister taper mange tusen kroner i året», publisert av Frifagbevegelse 16. mars 2023. Et regneeksempel viser at en person født i 1955 taper over 20 000 kroner på at skjermingsfradraget ble fjernet.

Dette medlem mener at det er spesielt urettferdig at uføre får lavere pensjon på grunn av levealdersjustering, ettersom gruppen ikke kan kompensere for kuttet ved å stå lenger i jobb.

Dette medlem vil foreslå ytterligere endringer i pensjonssystemet i forbindelse med behandlingen av den ventede stortingsmeldingen om pensjon til høsten.

Dette medlem viser til at det ikke har vært real-lønnsvekst i Norge de siste årene, og at uføre og andre som får regulert sine ytelser med folketrygdens grunnbeløp, også får tappt kjøpekraft. Uføre og andre stønadsmottakere har generelt langt lavere inntekt enn arbeidstakere, og den svake utviklingen rammer derfor gruppen spesielt hardt. Dette medlem viser til at regjeringspartiene og Sosialistisk Venstreparti i forliket om statsbudsjettet for 2023 ble enige om en engangsutbetaling til uføre på minstesats med 3 000 kroner. Tiltaket inneholdt dessverre flere hull, slik at mange fattig med uføretrygd ikke fikk engangsstøtten fordi de hadde inntekt rett over minstesatsen.

Dette medlem viser til Stortingets behandling av Innst. 233 (2022–2023), jf. Representantforslag 105 S (2022–2023) om strakstiltak mot forskjellskrisa, der representanter fra Rødt foreslo at regjeringen skulle vurdere endringer i gjennomføringen av trygdeoppgjøret for å sikre at grupper med lav inntekt fikk økt kjøpekraft raskt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at det bør vurderes om trygdene skal reguleres med prisveksten i år med reallønnsnedgang for å redusere risikoen for lavinntektsgruppen i perioder der lønnsutviklingen er svak. I motsetning til arbeidstakere har ikke uføretrygdede mulighet til å øke sin inntekt ved å arbeide mer, og det taler for å skjerme gruppen mot kjøpekraftsfall.

Disse medlemmer viser til at bostøtte er en ytelse som avkortes mot inntekt, og at trygdeoppgjøret har ført til at mottakere har fått redusert eller mistet sin inntekt. Disse medlemmer mener at satsene i bostøtten minst bør reguleres slik at pensjonister og trygdede ikke får redusert sin bostøtte i forbindelse med trygdeoppgjør.

Disse medlemmer viser til at Stortinget det siste året har vedtatt ekstraordinære styrkelser av sosialhjelp, uføretrygd og alderspensjon. Det strider mot intensjonen når mottakere i praksis ikke får den forespeilede inntektsøkningen fordi bostøtten reduseres. Disse medlemmer mener at slike ekstraordinære økninger ikke bør føre til redusert bostøtte.

Komiteens medlem fra Rødt viser til forslag i behandlingen av RNB for 2024 om temaet.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å øke minsteytelsene i folketrygden med 12 000 kroner i statsbudsjettet for 2024.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å gjeninnføre skjermingstillegget for alderspensjonister for årskullene 1954 til 1962 i statsbudsjettet for 2024.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om en opptrappingsplan for minsteytelsene i folketrygden opp til fattigdomsgrensen.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere om uføretrygdede og andre relevante grupper bør få regulert sine ytelser med prisveksten eller snittet av pris- og lønnsvekst i år med reallønnsnedgang.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om 2,2 mrd. kroner til pensjonistene i saldert budsjett for 2023 eller statsbudsjettet for 2024 som skal dekke avviket på anslått og faktisk lønnsvekst i 2021, og at penge skal gå til å heve de laveste pensjonene etter drøftinger med pensjonistenes organisasjoner.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til forslag fremmet av medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt i Innst. 465 S (2021–2022), jf. Meld. St. 15 (2021–2022). Disse medlemmer foreslo blant annet å skjerme uføres alderspensjon helt mot effekten av levealdersjusteringen og gi opptjening til 67 år i ny opptjeningsmodell. Disse medlemmer mener at

skjermingstillegget for alderspensjonister ved overgang fra uføretrygd for personer født i perioden 1944–1953 ikke er tilstrekkelig, og at fremfor å gjeninnføre et tilsvarende skjermingstillegg for personer født i perioden 1954–1962 bør uføre skjermes helt mot effekten av levealdersjusteringen. Disse medlemmer påpeker at uføre ikke har den samme muligheten til å velge å stå lenger i arbeid slik som en del arbeidsføre har, og vil derfor foreslå full skjerming i den varslede behandlingen av forslagene fra utvalget som har evaluert pensjonsreformen høsten 2023.

Disse medlemmer viser til at Sosialistisk Venstreparti tidligere har tatt til orde for å korrigere avviket på anslått og faktisk lønnsvekst i 2021, og vil støtte forslaget. Ettersom forslaget likevel ikke får flertall i årets trygdeoppgjør, understreker disse medlemmer at partiet vil vurdere innretning og prioritering av pensjon i sin helhet på nytt i forbindelse med nysalderingen av innværende års statsbudsjett samt statsbudsjettet for 2024, og velge den innretningen som best sikrer et rettferdig løft for pensjonistene da.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2024 gjennomføre Stortingets vedtak om at organisasjonene i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene skal kunne forhandle om andre spørsmål med betydning for pensjonistene, samt utrede hva reell forhandlingsrett skal innebære ut over dette.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for årlig opptrapping av minste pensjonsnivå opp mot EUs fattigdomsgrense (EU60), hvor første steg i opptrappingsplanen gjennomføres i statsbudsjettet for 2024 med en økning på 7 500 kroner.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om en opptrappingsplan for minstestytelsene i folketrygden opp til fattigdomsgrensen.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen vurdere om uføretrygdede og andre relevante grupper bør få regulert sine ytelser med prisveksten eller snittet av pris- og lønnsvekst i år med reallønnsnedgang.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Rødt:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om 2,2 mrd. kroner til pensjonistene i saldert budsjett for 2023 eller statsbudsjettet for 2024 som skal dekke avviket på anslått og faktisk lønnsvekst i 2021, og at pengene skal gå til å heve de laveste pensjonene etter drøftinger med pensjonistenes organisasjoner.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget, senest innen utgangen av 2023, med forslag til en sliterordning som sikrer en anstendig pensjon til de som ikke har mulighet til å stå lenger i arbeid, og hvor uføre gis opptjening til 67 år i ny opptjeningsmodell.

Forslag fra Rødt:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å øke minstestytelsene i folketrygden med 12 000 kroner i statsbudsjettet for 2024.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å gjeninnføre skjermingstillegget for alderspensjonister for årskullene 1954 til 1962 i statsbudsjettet for 2024.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Meld. St. 20 (2022–2023) – Regulering av pensjonar i 2023 og inntektstilhøve for pensjonistar – vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 8. juni 2023

Freddy André Øvstegård

leder

Tuva Moflag

ordfører